

|                                                          |                                                                                                                                                                                                  |                  |
|----------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------|
| ประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ฉบับที่ D24 24 เม.ย. 68 |                                                                                                                                                                                                  | วิทยาลัยการทัพบก |
| ประเด็น อเมริกา-อิหร่าน                                  | JCPOA อาจเป็นชนวนของ สงครามโลกครั้งที่ 3                                                                                                                                                         |                  |
| ประเด็นสำคัญ                                             | <ul style="list-style-type: none"> <li>- JCPOA คืออะไร สำคัญ และ ลำดับเหตุการณ์</li> <li>- วิเคราะห์สถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้นได้</li> <li>- JCPOA อาจเป็นชนวนของสงครามโลกครั้งที่ 3 ได้</li> </ul> |                  |



ข้อตกลงนิวเคลียร์ของอิหร่านซึ่งเรียกอย่างเป็นทางการว่า **แผนปฏิบัติการเบ็ดเสร็จร่วม Joint Comprehensive Plan of Action (JCPOA)** เป็นข้อตกลงด้านนิวเคลียร์ที่จัดทำขึ้นระหว่าง อิหร่าน กับกลุ่มประเทศมหาอำนาจ 6 ชาติ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร, ฝรั่งเศส, รัสเซีย, จีน และ เยอรมนี กลุ่มนี้เรียกกันว่า P5+1 เพราะมี 5 ชาติสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ + เยอรมนี จุดประสงค์ของ JCPOA เพื่อควบคุมและจำกัดโครงการนิวเคลียร์ของอิหร่าน ไม่ให้สามารถพัฒนาไปสู่การผลิตอาวุธนิวเคลียร์ แลกกับการที่นานาชาติจะ ยกเลิกหรือผ่อนคลายมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจต่ออิหร่าน

#### สาระสำคัญของข้อตกลง

1. อิหร่านต้องลดการเสริมสมรรถนะแร่ยูเรเนียม (Uranium Enrichment) โดยจำกัดความเข้มข้นของยูเรเนียมที่ 3.67% ซึ่งเป็นระดับที่ต่ำกว่าที่ใช้ทำอาวุธนิวเคลียร์อย่างมาก พร้อมด้วยการลดจำนวนเครื่องปั่นแยก (centrifuges) ลง
2. ต้องเปิดให้ ทบวงพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ (IAEA) เข้าตรวจสอบโรงงานนิวเคลียร์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้แน่ใจว่าอิหร่านไม่แอบพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์
3. แลกกับการที่ชาติตะวันตกจะผ่อนปรนการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะในภาคน้ำมัน การเงิน และการธนาคาร

#### ลำดับเหตุการณ์

- ลงนามในปี 2015 ในสมัยรัฐบาลโอบามา
- ปี 2018 สหรัฐฯ (ภายใต้ประธานาธิบดีทรัมป์) ถอนตัวจากข้อตกลง เชื่อว่าเพราะอิสราเอลไม่พอใจ เพราะใน JCPOA เดิมไม่ได้มีการห้ามอิหร่านจากการเพิ่มสมรรถนะ ยูเรเนียม และพลูโตเนียมที่ใช้ทำอาวุธนิวเคลียร์ และ กลับมาคว่ำบาตรอิหร่านอีกครั้ง

- หลังจากนั้น อิหร่านก็ค่อย ๆ ลดการปฏิบัติตามข้อตกลงบางส่วน
- มีความพยายามเจรจาฟื้นฟู JCPOA อีกครั้งในยุคของประธานาธิบดี โบเดน แต่ยังไม่คืบหน้าชัดเจน
- การเจรจาระหว่างสหรัฐฯ และอิหร่าน เมื่อวันที่ 12 เมษายน 2025 เริ่มต้นขึ้นในโอมาน โดยมีการสื่อสารผ่านตัวกลางคือโอมาน เนื่องจากทั้งสองฝ่ายยังคงยืนยันที่จะไม่เจรจาโดยตรง
- หลังจากการเจรจาครั้งแรกในโอมาน มีการประชุมเพิ่มเติมในกรุงโรมระหว่างเจ้าหน้าที่สหรัฐฯ และตัวแทนจากอิหร่าน เพื่อหารือเกี่ยวกับการฟื้นฟูข้อตกลงนิวเคลียร์
- ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ได้แสดงความกังวลเกี่ยวกับการล้มเหลวในการเจรจา โดยเตือนถึงความเป็นไปได้ในการใช้กำลังทหาร หากการเจรจาล้มเหลว
- การเจรจายังคงอยู่ในขั้นตอนที่สำคัญและมีความตึงเครียด โดยมีการประชุมเพิ่มเติมที่กรุงโรมในวันเสาร์ที่ 19 เม.ย เพื่อหารือเกี่ยวกับการฟื้นฟูข้อตกลงนิวเคลียร์
- อิหร่านและสหรัฐตกลงที่จะเริ่มร่างข้อตกลงนิวเคลียร์ฉบับใหม่ พร้อมกล่าวว่า “สหรัฐฯ และอิหร่านสามารถเห็นพ้องในหลักการและเป้าหมายหลายประการ และเข้าใจกันมากขึ้น โดยมีการตกลงกันว่า การเจรจาจะยังคงอยู่ต่อไป และจะเกิดการยกระดับในการพูดคุยครั้งต่อไปในวันที่ 26 เมษายน ซึ่งจะอยู่ในกรอบผู้เชี่ยวชาญและจะมีการเริ่มร่างข้อตกลง”

**วิเคราะห์สถานการณ์** จากข้อมูลที่น่าเสนอข้างต้นพบว่า สหรัฐฯ และ อิสราเอล เป็นพันธมิตรกัน และเป้าหมายของอิสราเอลคือการทำลายอิหร่าน หาก การเจรจาไม่สำเร็จ สหรัฐฯ จะโจมตีอิหร่าน ซึ่งเข้าทางอิสราเอลเพราะกลายเป็นสงครามระหว่าง สหรัฐฯ และ อิหร่าน แต่ในอีกแง่มุมหนึ่ง สหรัฐฯ เองอาจยังไม่ต้องการให้เกิดสงครามตอนนี้ อาจจะปรับมาทางเอเชียตะวันออกมากกว่า แต่ เหตุการณ์ยังไม่แน่นอนจากการสังเกตการณ์มาเมื่อใดที่เศรษฐกิจของอเมริกาตกต่ำก็มักจะทำสงคราม ในด้านอิหร่านมีรัสเซียเป็นพันธมิตรหลัก และประเทศจีนคอยช่วยบ้าง ซึ่งเหตุการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นตามมาคือ อิหร่านอาจจะปิดช่องแคบฮอร์มุซ แล้วจะมีผลทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำมันได้ในอนาคต เนื่องจาก **ช่องแคบฮอร์มุซ (Strait of Hormuz)** มีความสำคัญอย่างมากทั้งในด้านเศรษฐกิจและภูมิรัฐศาสตร์ โดยเฉพาะในเรื่องพลังงานและความมั่นคงระหว่างประเทศ 1. เส้นทางขนส่งน้ำมันที่สำคัญที่สุดในโลก 2. เป็นจุดยุทธศาสตร์ทางทหารที่ประเทศมหาอำนาจ เช่น สหรัฐฯ และอิหร่าน มักมีความขัดแย้งเกี่ยวกับการควบคุมและเสรีภาพในการเดินเรือ 3. ความเชื่อมโยงกับความมั่นคงด้านพลังงานประเทศที่ต้องนำเข้าน้ำมัน เช่น จีน ญี่ปุ่น อินเดีย และประเทศในยุโรป ขึ้นอยู่กับน้ำมันที่ผ่านช่องแคบนี้ 4. ผลกระทบต่อเศรษฐกิจโลก ความตึงเครียดในช่องแคบฮอร์มุซ เช่น การซ้อมรบ การโจมตีเรือบรรทุกน้ำมัน ฯลฯ จะทำให้ตลาดพลังงานโลกสั่นสะเทือน



JCPOA ถือเป็นความพยายามของประชาคมโลกในการควบคุมและจำกัดการพัฒนาอาวุธนิวเคลียร์ของอิหร่าน ภายใต้กรอบของการเจรจาและการประนีประนอม โดยแลกกับการผ่อนคลายมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ ข้อตกลงฉบับนี้มีเป้าหมายชัดเจนในการลดความตึงเครียดในตะวันออกกลาง และป้องกันการแพร่ขยายของอาวุธนิวเคลียร์ ซึ่งโดยพื้นฐานแล้ว ไม่ได้มีลักษณะเป็นชนวนของสงคราม แต่กลับตรงกันข้าม คือเป็นกลไกของสันติภาพ



อย่างไรก็ตาม โครงสร้างของ JCPOA เพราะบางต่อแรงกดดันทางการเมืองระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในบริบทที่มีความไม่ไว้วางใจระหว่างสหรัฐฯ กับอิหร่าน และบทบาทของมหาอำนาจอื่น ๆ เช่น อิสราเอล รัสเซีย และจีน หากข้อตกลงนี้ล่มสลาย หรือมีฝ่ายหนึ่งฝ่าฝืนพันธกรณี เช่น อิหร่านกลับไปเสริมสมรรถนะนิวเคลียร์

ในระดับใกล้การผลิตอาวุธ นั้นอาจกลายเป็นชนวนความขัดแย้งที่รุนแรงขึ้นได้

ประเทศอย่างอิสราเอลมองโครงการนิวเคลียร์ของอิหร่านเป็นภัยคุกคามโดยตรง และเคยประกาศชัดว่าพร้อมจะใช้กำลังทหารหากจำเป็น โดยอ้างว่าใช้การโจมตีเชิงป้องกัน (pre-emptive strike) ซึ่งหากเกิดขึ้นจริงอาจนำไปสู่การตอบโต้จากอิหร่านและพันธมิตรในภูมิภาค รวมทั้งเสี่ยงที่จะดึงให้ประเทศมหาอำนาจโลกเข้ามาเกี่ยวข้องโดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ หากเหตุการณ์บานปลาย สถานการณ์อาจพัฒนาเป็นความขัดแย้งระดับภูมิภาค และในกรณีที่เลวร้ายที่สุด อาจขยายตัวเป็นสงครามระดับโลกได้

**สรุปว่า JCPOA อาจเป็นชนวนของ สงครามโลกครั้งที่ 3 ได้ จากเหตุเหล่านี้**

- หากอิหร่านกลับไปเสริมสมรรถนะนิวเคลียร์จนใกล้ระดับอาวุธ ประเทศตะวันตก (โดยเฉพาะอิสราเอลและสหรัฐฯ) อาจมองว่าเป็นภัยคุกคามระดับชาติ
- อิสราเอลเชื่อว่า จะโจมตีทางทหารอิหร่าน หากโครงการนิวเคลียร์ยังดำเนินต่อไป
- การโจมตีทางทหารอาจจุดชนวนให้พันธมิตรของอิหร่าน เช่น รัสเซีย หรือจีน เข้ามาเกี่ยวข้อง

ปัจจัยของพันธมิตรและกลุ่มผลประโยชน์ รัสเซียและจีนมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและความมั่นคงกับอิหร่าน สหรัฐฯ มีพันธมิตรคืออิสราเอล ซาอุดี และชาติ NATO หากความขัดแย้งระหว่าง 2 ฝ่าย (ตะวันตก vs กลุ่มอิหร่าน-รัสเซีย-จีน) บานปลาย อาจดึงให้ประเทศอื่นเข้าไปร่วมจนกลายเป็นสงครามขนาดใหญ่ได้

ด้วยเหตุนี้ หาก JCPOA ได้รับการสนับสนุนจากทุกฝ่าย และฟื้นกลับมาใช้อย่างเต็มรูปแบบ ก็จะเป็นเสมือน "วาล์วนิรภัย" ที่ป้องกันไม่ให้ความตึงเครียดระหว่างชาติตะวันตกกับอิหร่านทวีความรุนแรง ดังนั้น ความเป็นไปได้ที่ JCPOA จะนำไปสู่สงครามโลกครั้งที่ 3 ยังถือว่า "ต่ำ" หากข้อตกลงยังคงอยู่ในกรอบของการเจรจา แต่หาก JCPOA ล่มสลาย และทุกฝ่ายหันหลังให้การทูต นั้นอาจเป็นสัญญาณเตือนของวิกฤตครั้งใหม่ที่โลกไม่อาจมองข้าม

พ.อ. หญิง มณฑิรา ยิ้มสมบูรณ์

อจ.กก.วทบ.

อ้างอิง

1. <https://www.infoquest.co.th/2025/488209> อิหร่าน-สหรัฐฯ เสร็จงานนิวเคลียร์คืบหน้า เตรียมหารืออีกสุดสัปดาห์นี้
2. [https://www.matichon.co.th/foreign/news\\_5145223](https://www.matichon.co.th/foreign/news_5145223) อิหร่าน-สหรัฐฯ ตกลงร่างข้อตกลงนิวเคลียร์ฉบับใหม่ หลังเจรจาคืบ
3. <https://www.youtube.com/watch?v=4sihXLTAN9I> อิหร่าน-สหรัฐฯ เสร็จงานนิวเคลียร์รอบ 2 ขึ้นmine l TNN ข่าวเช้า l 20-04-2025
4. [https://www.youtube.com/watch?v=MkkAcnj\\_iOk](https://www.youtube.com/watch?v=MkkAcnj_iOk) อิหร่านยืนยันเสร็จงานนิวเคลียร์ต่อ หลังผู้นำสูงสุดส่งสัญญาณบวก | รอบโลก Daily 17/04/2025
5. <https://thainews.prd.go.th/thainews/news/view/1068532/?bid=2> ทางอิหร่าน และสหรัฐฯ ตกลงที่จะเจรจาสถักตกลงนิวเคลียร์ อีกครั้ง ในวันที่ 26 เมษายน นี้
6. <https://www.bbc.com/thai/articles/cjewll48wz3o> โครงการนิวเคลียร์ของอิหร่านเป็นอย่างไร สหรัฐฯ ต้องการอะไรจากเรื่องนี้ ผ่านการเจรจาล้างแรกในรอบหลายปี ?